

УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

*В.К. Горкавий, канд. екон. наук, професор
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва*

У сучасному суспільстві наука є найвищим етапом розумового розвитку людини, вершинним і найспецифічнішим досягненням людської культури. Вона пронизує як матеріальну, так і духовну сфери людської діяльності, а у виробництво наукового продукту залучено велику масу людських ресурсів, чисельні наукові колективи, потужні матеріальні та фінансові засоби.

Особливе місце в науковій діяльності займає економічна наука. Останнім часом вона, без перебільшення, стала центром сучасного суспільного розвитку. саме від неї чекають прогностичних оцінок економічного розвитку держави, ситуації на фінансовому, споживчому та інших ключових ринках, напрямів і механізмів розв'язання найгостріших проблем і протиріч суспільного буття відповідей на питання зайнятості, умов життя, економічної і продовольчої безпеки, інші важливі для громадян країни питання [1].

Сучасна економіка – це економіка знань. На думку А. Чухна, нова економіка пов'язана з виникненням і дією якісно нових факторів, якими є інформація і знання [2].

В умовах глобалізаційних та інтеграційних перетворень, прискореної амортизації і швидкого оновлення наукових економічних знань виникає потреба у якісно новій теоретичній підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних до самостійної творчої наукової роботи, впровадження у виробництво інноваційної продукції. У цьому зв'язку вища школа повинна приділяти постійну увагу активізації науково-дослідної роботи студентів з тим, щоб кожний випускник володів навичками досліджувача.

Участь студентів у науково-дослідній роботі повинна здійснюватися за двома формами: шляхом залучення студентів до роботи у наукових гуртках з економічних дисциплін та шляхом включення науково-дослідної роботи безпосередньо в навчальний процес. Не випадково державними стандартами вищої освіти при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» передбачено вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Знання сучасної парадигми наукових економічних досліджень, методів і методик, організації проведення наукових досліджень є базою для проведення науково-дослідницької діяльності.

Сучасні студенти повинні володіти знаннями про організацію науки, її роль і місце в житті суспільства, методологічні засади наукового пізнання і творчості, методи теоретичних та експериментальних досліджень, спеціальних методів, що використовуються в економіці, обробку та оформлення результатів наукових робіт [3].

При проведенні студентських наукових досліджень слід мати на увазі, що економічні об'єкти управлінської діяльності багатогранні і суттєво відрізняються між собою за ступенем складності. Управління цими об'єктами пов'язане з використанням системи взаємопов'язаних показників, що характеризують наявність і якість виробничих ресурсів (трудових, земельних, матеріальних, фінансових), їх співвідношення і використання, формування витрат і результатів підприємницької діяльності, ефективність використання виробничих ресурсів та поточних витрат.

Структурна складність названих об'єктів нерідко супроводжується і складністю структур самих одиниць дослідження – підприємств, установ, інших досліджуваних суб'єктів. Все це обумовлює необхідність формування такої системи економічних показників, які б по-перше, забезпечували дослідження соціально-економічних явищ у статичній, динамічній та їх взаємозв'язку, по-друге, гарантували вірогідність, змістовність, порівнянність інформації у часі і просторі, її адекватність та відповідність потребам органів управління і підприємницької діяльності. Від правильного вибору і вірогідності вихідної інформації залежить об'єктивність кінцевих результатів дослідження.

Для обробки результатів наукових досліджень, розв'язання економічних і соціальних завдань доцільно використовувати сучасні комп'ютерні технології. Їх застосування необхідно здійснювати за такими напрямками:

– використання математичних пакетів (електронні таблиці Excel, пакети MathCad, Matematica, Statistica та ін.) для виконання аналітичних розрахунків та графічних залежностей;

– створення спеціальних програм із застосуванням популярних мов програмування (C++, Visual Basic, Delphi).

Одним з завдань комплексного дослідження економічних явищ є виявлення закономірностей їх розвитку у часі. Інформаційною базою такого дослідження слугують динамічні ряди. Важливою умовою побудови рядів динаміки є порівнянність аналітичних даних, які його формують. При порівнянні рівнім динамічного ряду відмінність їх має відображувати лише зміни явища, яке досліджується і не залежати від причин, пов'язаних з їх розрахунками. Тенденції та закономірності розвитку в рядах динаміки досліджують способами укрупнення періодів та рухомої середньої, а також обчислення параметрів трендових рівнянь способом найменших квадратів.

Екстраполяція тренду є одним з основних методів прогнозування розвитку досліджуваних явищ, передумовою використання якого є незмінність причинного комплексного, що формує тенденцію. Системне дослідження динаміки потребує оцінки коливань, сталості та циклічності розвитку під впливом систематичних і випадкових причин.

Особливою популярністю у наукових студентських дослідженнях користуються графічні методи. Сучасну науку неможливо уявити без використання різноманітних графіків, які суттєво підвищують культуру наукових досліджень і оформлення наукових праць.

Сучасні стандартні комп'ютерні програми пропонують низку заздалегідь визначених типів графічних зображень, які використовують стандартні методи графічного аналізу даних (графіки розсіювання, гістограми, графіки середніх значень тощо), або як аналітичні методи дослідження (графіки нормальної щільності розподілу, вірогідносні графіки з виключених трендом, графіки довірчих інтервалів ліній регресії тощо). При побудові графіків програма враховує умови вибору і ваги спостережень.

Результати наукової студентської роботи повинні бути узагальнені і оприлюднені у формі наукової статті, тез наукової доповіді, реферату, повідомленні, курсової та дипломної роботи. Важливим елементом апробації і ефективності студентських наукових досліджень є їх участь у Всеукраїнських, регіональних, галузевих і внутрішньо-університетських конкурсах наукової творчості.

Останнім часом, однією з найбільш ефективних форм студентської наукової творчості є проведення Всеукраїнських студентських олімпіад з економічних дисциплін. Високим рівнем організації їх проведення, оригінальності завдань, об'єктивності та прозорості роботи журі є Всеукраїнська студентська олімпіада з навчальної дисципліни «Статистика».

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України ця олімпіада була проведена у два етапи: перший етап проводився у вищих навчальних закладах України; другий – у базовому вищому навчальному закладі яким було визначено Національну академію статистики, обліку та аудиту (м. Київ).

Учасникам другого етапу олімпіади (52 студенти з 24 вищих навчальних закладів із різних регіонів України) було запропоновано чотири завдання, при виконанні яких студенти змогли проявити свої знання і навички з дисципліни «Статистика», а саме:

- 1) кросворд для перевірки знань статистичних термінів;
- 2) задача для перевірки вмінь застосування індексного методу аналізу;
- 3) задача для перевірки вмінь застосування дисперсійного аналізу;
- 4) завдання на прогнозування розвитку соціально-економічних явищ.

Переможці олімпіади були нагороджені дипломами та цінними подарунками за перше, два других і два третіх місця. Після виконання завдань для учасників олімпіади було організовано культурну програму і цікаве дозвілля, зокрема автобусну екскурсію по місту Києву.

Результати Всеукраїнської студентської олімпіади були опубліковані в журналі «Статистика України» [4].

Перелік посилань:

1. Лупенко Ю.О. Сучасна місія аграрної економічної науки / Ю.О. Лупенко // *Економіка АПК*. – 2012. – №1. – С. 3-6.
2. Чухно А. Нова економічна політика / А. Чухно // *Економіка України*. – 2005. – №6. – С. 4-11.
3. Клименко М.О. *Основи та методологія наукових досліджень*6 навч. посібник / М.О. Клименко, В.П. Феценко, Н.М. Вознюк // – Київ. – 2010. – 351 с.
4. Момотюк Л.Є. *Всеукраїнська студентська олімпіада з дисципліни «Статистика» 2017 р.: учасники та результати* / Л.Є. Момотюк, С.С. Герасименко, М.Ю. Потапова // *Статистика України*. – 2017. – №1. – С. 97-99.